Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
EVGENI TANCHEV
της 15ης Ιουλίου 2021 [1]

Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-693/19 και C-831/19

SPV Project 1503 Srl,
Dobank SpA
κατά
YB (C-693/19)
και
Banco di Desio e della Brianza SpA,
Banca di Credito Cooperativo di Carugate e Inzago Sc,
Intesa Sanpaolo SpA,
Banca Popolare di Sondrio ScpA,
Cerved Credit Management SpA
κατά
YX,
ZW (C-831/19)

[αίτηση του Tribunale di Milano
(πρωτοδικείου Μιλάνου, Ιταλία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1 – Αρχή της αποτελεσματικότητας – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής – Διαδικασία εκτελέσεως – Διαταγή πληρωμής που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου – Εξουσία του αρμόδιου για την εκτέλεση εθνικού δικαστηρίου να εξετάσει την καταχρηστικότητα των συμβατικών ρητρών – Αρχή του δεδικασμένου – Απώλεια δικαιώματος»

I. Εισαγωγή

1. Οι δύο υπό κρίση αιτήσεις προδικαστικών αποφάσεων που υποβλήθηκαν από το Tribunale di Milano (πρωτοδικείο Μιλάνου, Ιταλία) αφορούν την ερμηνεία της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές [2], και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

[2] ΕΕ 1993, L 95, σ. 29.

Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης). Ανέκυψαν στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτελέσεως διαταγών πληρωμής κατά των οποίων δεν ασκήθηκαν ένδικα βοηθήματα και, ως εκ τούτου, κατέστησαν τελεσίδικες.

2. Το βασικό ζήτημα που ανακύπτει με τις υπό κρίση υποθέσεις έγκειται, ουσιαστικά, στο αν τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 και το άρθρο 47 του Χάρτη αντιτίθενται σε εθνική νομοθετική ρύθμιση η οποία δεν επιτρέπει στο αρμόδιο για την εκτέλεση δικαστήριο να εξετάσει τον ενδεχόμενο καταχρηστικό χαρακτήρα ρητρών της συμβάσεως στην οποία στηρίζεται η διαταγή πληρωμής λόγω της ισχύος δεδικασμένου που έχει αποκτήσει η εν λόγω διαταγή.

3. Οι υπό κρίση υποθέσεις εξετάζονται από το Δικαστήριο παράλληλα με τρεις ακόμη υποθέσεις (C-600/19, C-725/19 και C-869/19), επί των οποίων οι προτάσεις μου αναπτύσσονται σήμερα. Οι υποθέσεις αυτές στηρίζονται σε ισπανικές και ρουμανικές προδικαστικές παραπομπές και αφορούν επίσης παρόμοια και, δυνητικώς, ευαίσθητα ζητήματα σχετικά με την έκταση της υποχρεώσεως του εθνικού δικαστή να εξετάζει αυτεπαγγέλτως (ex officio) τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικών ρητρών σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου επί της ερμηνείας της οδηγίας 93/13 καθώς και τη σχέση με ορισμένες εθνικές δικονομικές αρχές, συμπεριλαμβανομένης της αρχής του δεδικασμένου.

4. Κατά συνέπεια, οι υπό κρίση υποθέσεις παρέχουν στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να αναπτύξει τη νομολογία του σχετικά με την οδηγία 93/13, και ιδίως να αποσαφηνίσει τα ζητήματα που αφορούν την αρχή του δεδικασμένου σε σχέση με τον δικαστικό έλεγχο των καταχρηστικών ρητρών υπό το πρίσμα της εν λόγω οδηγίας. Οι υπό κρίση υποθέσεις εγείρουν επίσης ζητήματα ως προς τη σχέση μεταξύ της αρχής της αποτελεσματικότητας και του άρθρου 47 του Χάρτη στο πλαίσιο αυτό.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

5. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

6. Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

Β. Το ιταλικό δίκαιο

7. Το Decreto legislativo n. 206 recante Codice del consume (νομοθετικό διάταγμα 206 για τον κώδικα καταναλωτών), της 6ης Σεπτεμβρίου 2005 (τακτικό συμπλήρωμα στην GURI αριθ. 235, της 8ης Οκτωβρίου 2005) (στο εξής: κώδικας καταναλωτών), μετέφερε την οδηγία 93/13 στην ιταλική έννομη τάξη.

8. Το άρθρο 633 του Codice di procedura civile (κώδικα πολιτικής δικονομίας, στο εξής: κώδικας πολιτικής δικονομίας) ορίζει τα εξής:

«Κατόπιν αιτήσεως του δανειστή ορισμένου χρηματικού ποσού ή ορισμένης ποσότητας αντικαταστατών πραγμάτων ή κατόπιν αιτήσεως του παραλήπτη συγκεκριμένου αγαθού, ο αρμόδιος δικαστής εκδίδει διαταγή πληρωμής ή παραδόσεως:

1) Εφόσον η προβαλλόμενη αξίωση αποδεικνύεται με γραπτά αποδεικτικά στοιχεία·

[…]».

9. Το άρθρο 641 του κώδικα πολιτικής δικονομίας ορίζει τα εξής:

«Εφόσον πληρούνται οι αναφερόμενες στο άρθρο 633 προϋποθέσεις, ο δικαστής διατάσσει τον καθού, με αιτιολογημένη διάταξη η οποία εκδίδεται εντός 30 ημερών από την κατάθεση της αιτήσεως, να καταβάλει το χρηματικό ποσό ή να παραδώσει τα πράγματα ή την ποσότητα των πραγμάτων ή, αντ' αυτών, το προβλεπόμενο από το άρθρο 639 ποσό, εντός περιόδου 40 ημερών, με τη ρητή υπόμνηση ότι ο διάδικος αυτός έχει το δικαίωμα να ασκήσει ανακοπή εντός της ίδιας χρονικής περιόδου σύμφωνα με τις διατάξεις των επομένων άρθρων και ότι σε περίπτωση που δεν ασκηθεί η ως άνω ανακοπή, θα λάβει χώρα αναγκαστική εκτέλεση.

[…]»

10. Το άρθρο 647 του κώδικα πολιτικής δικονομίας ορίζει τα ακόλουθα:

«Σε περίπτωση που δεν ασκηθεί ανακοπή εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας ή εάν ο ανακόπτων ερημοδικήσει, ο δικαστής που εξέδωσε τη διαταγή κηρύσσει, κατόπιν αιτήματος του αιτούντος, έστω και προφορικού, την εκτελεστότητα της διαταγής. Στην πρώτη περίπτωση, ο δικαστής υποχρεούται να ζητήσει την εκ νέου επίδοση όταν είναι βέβαιο ή θεωρείται πιθανό να μην έχει λάβει γνώση της διαταγής ο καθού.

Μετά την κήρυξη της εκτελεστότητας της διαταγής δυνάμει του παρόντος άρθρου, δεν μπορεί να ασκηθεί πλέον ανακοπή, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 650, και αποδίδεται οποιαδήποτε εγγύηση έχει, ενδεχομένως, κατατεθεί.»

11. Το άρθρο 650 του κώδικα πολιτικής δικονομίας προβλέπει τα εξής:

«Ο καθού μπορεί να ασκήσει ανακοπή ακόμη και μετά την παρέλευση της προθεσμίας που προβλέπεται στη διαταγή εφόσον αποδείξει ότι δεν είχε λάβει εμπροθέσμως γνώση της διαταγής λόγω ελαττωμάτων της επίδοσης ή λόγω τυχαίου γεγονότος ή ανωτέρας βίας (force majeure).

[…]

Δεν μπορεί να ασκηθεί ανακοπή εάν παρέλθει χρονικό διάστημα 10 ημερών από την πρώτη πράξη εκτελέσεως.»

12. Το άρθρο 2909 του Codice civile (αστικού κώδικα, στο εξής: αστικός κώδικας) ορίζει τα εξής:

«Οι διαπιστώσεις που περιέχονται σε δικαστική απόφαση η οποία έχει περιβληθεί την ισχύ του δεδικασμένου δεσμεύουν πλήρως τους διαδίκους, τους κληρονόμους τους και τους διαδόχους τους.»

III. Τα πραγματικά περιστατικά, οι κύριες δίκες και τα προδικαστικά ερωτήματα

A. Υπόθεση C-693/19, SPV Project 1503 κ.λπ.

13. Κατά τη διάταξη περί παραπομπής, ο YB συνήψε, ως καταναλωτής, τρεις συμβάσεις δανείου με τη Findomestic Banca SpA, για συνολικό ποσό 18 200 ευρώ. Ακολούθως, η εταιρία αυτή εκχώρησε την απαίτησή της στην Activa Factor SpA, η οποία, με τη σειρά της, εκχώρησε τη συγκεκριμένη απαίτηση στην SPV Project 1503 Srl (στο εξής: SPV). Κατά τις ρήτρες των εν λόγω συμβάσεων, σε περίπτωση υπερημερίας προβλεπόταν η κατάπτωση ποινικής ρήτρας και η καταβολή τόκων υπερημερίας.

14. Με απόφαση της 10ης Ιουλίου 2012, το αρμόδιο δικαστήριο εξέδωσε διαταγή πληρωμής εις βάρος του YB, συνολικού ύψους 16 290,52 ευρώ, για ποσά που οφείλονταν δυνάμει των συμβάσεων δανείων πλέον τόκων υπερημερίας σύμφωνα με τις εν λόγω ρήτρες. Ο YB δεν άσκησε ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής η οποία, ως εκ τούτου, κατέστη τελεσίδικη.

15. Εν συνεχεία, η SPV επέδωσε στον YB επιταγή προς εκτέλεση, με ημερομηνία 21 Σεπτεμβρίου 2016, για απαιτήσεις ποσού 31 332 ευρώ που είχε ο YB έναντι τρίτων, ποσού από το οποίο 16 290,52 ευρώ αντιστοιχούσαν σε κεφάλαιο και 13 539,27 ευρώ σε τόκους υπερημερίας σύμφωνα με τη διαταγή πληρωμής, ενώ το υπόλοιπο ποσό αφορούσε έξοδα και αμοιβές.

16. Κατόπιν τούτων, η SPV και ένας ακόμη πιστωτής κίνησαν διαδικασία εκτελέσεως εις βάρος του YB ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

17. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι η ρήτρα σχετικά με το επιτόκιο υπερημερίας, το οποίο υπερέβαινε το 14 % ετησίως, μπορούσε να θεωρηθεί καταχρηστική. Ζήτησε από την SPV να προσκομίσει τις δανειακές συμβάσεις βάσει των οποίων εκδόθηκε η διαταγή πληρωμής και κάλεσε τον YB να δηλώσει αν έχει την πρόθεση να επικαλεστεί την καταχρηστικότητα της ρήτρας περί τόκων υπερημερίας η οποία, εφόσον αποδεικνυόταν, θα μπορούσε ενδεχομένως να έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του ύψους της απαιτήσεως της SPV. Σε απάντηση αυτού, ο YB επικαλέστηκε την καταχρηστικότητα της ρήτρας περί υπολογισμού των τόκων υπερημερίας. Το αιτούν δικαστήριο επισήμανε τη δυνατότητά του να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την καταχρηστικότητα της εν λόγω ρήτρας και όρισε δικάσιμο προκειμένου να επιτρέψει στους διαδίκους να τοποθετηθούν επί του συγκεκριμένου ζητήματος. Συναφώς, η SPV υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι το δεδικασμένο που είχε παραγάγει η διαταγή πληρωμής δεν μπορούσε να καμφθεί.

18. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, κατά τη νομολογία του Corte suprema di cassazione (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Ιταλία), η αρχή του δεδικασμένου δεν καλύπτει μόνον το ρητό διατακτικό της αποφάσεως αλλά και τους λόγους που συνιστούν, έστω εμμέσως, τη λογική

και νομική της βάση. Η προσέγγιση αυτή ισχύει και όσον αφορά τη διαταγή πληρωμής χρηματικού ποσού, η οποία, εφόσον δεν προσβληθεί με ανακοπή, αποκτά ισχύ δεδικασμένου όχι μόνον ως προς την απαίτηση για την οποία υποβλήθηκε η αίτηση εκδόσεως διαταγής πληρωμής αλλά και ως προς τον τίτλο που εκδίδεται για την εν λόγω απαίτηση, με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη η περαιτέρω εξέταση των λόγων που προβλήθηκαν προς στήριξη της σχετικής αιτήσεως. Συνεπώς, η απορρέουσα από την εθνική νομολογία αρχή που αποκαλείται «έμμεσο δεδικασμένο» στηρίζεται στη συλλογιστική ότι, εφόσον το δικαστήριο αποφαίνεται επί ενός συγκεκριμένου ζητήματος, έχει αποφανθεί θετικώς ως προς τα λοιπά ζητήματα που πρέπει να θεωρούνται προκαταρκτικά σε σχέση με εκείνο για το οποίο εξέδωσε ρητή απόφαση.

19. Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, όπως συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση, μετά την έκδοση της διαταγής πληρωμής ο δανειστής δύναται, αφού προβεί στην επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση, να επισπεύσει τη διαδικασία εκτελέσεως, η οποία χαρακτηρίζεται από το εθνικό δίκαιο ως διαδικασία αναγκαστικής κατασχέσεως, και ότι στην περίπτωση κατασχέσεως εις χείρας τρίτων, ο δανειστής προβαίνει σε αναγκαστική κατάσχεση βάσει της διαταγής πληρωμής ως εκτελεστού τίτλου για τις απαιτήσεις που έχει ο οφειλέτης έναντι τρίτων. Κατά τη διαδικασία της εκτελέσεως, το δικαστήριο μπορεί μεν να ασκεί αυτεπαγγέλτως τις εξουσίες του που έχουν ως αντικείμενο την επαλήθευση της υπάρξεως εκτελεστού τίτλου και την ορθή αποτίμηση της απαιτήσεως, πλην όμως οι εξουσίες αυτές δεν εκτείνονται μέχρι τον έλεγχο του ουσιαστικού περιεχομένου του οικείου τίτλου.

20. Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το αν οι ρήτρες που καθορίζουν το ύψος των τόκων υπερημερίας και προβλέπουν την κατάπτωση ποινικής ρήτρας συνάδουν με τον κώδικα καταναλωτών και την οδηγία 93/13. Κατά το αιτούν δικαστήριο, το δικαστήριο που εξέδωσε τη διαταγή πληρωμής δεν εξέτασε την ενδεχόμενη καταχρηστικότητα των εν λόγω ρητρών. Ωστόσο, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, εφόσον ο ΥΒ δεν άσκησε ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής, αυτή κατέστη τελεσίδικη και το ζήτημα της καταχρηστικότητας των δανειακών συμβάσεων καταλαμβάνεται πλέον από το έμμεσο δεδικασμένο. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο, ως δικαστήριο εκτελέσεως, δεν μπορεί να κρίνει ότι οι εν λόγω ρήτρες είναι καταχρηστικές, καθόσον, αφενός, το εθνικό δίκαιο δεν του επιτρέπει να ελέγξει το ουσιαστικό περιεχόμενο της διαταγής πληρωμής και, αφετέρου, η διαταγή αυτή έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου.

21. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου επί της οδηγίας 93/13, το δεδικασμένο δύναται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να καμφθεί. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η ανάγκη αντικαταστάσεως της τυπικής κατά τη σύμβαση ισορροπίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών με μια πραγματική ισορροπία που αποκαθιστά τη μεταξύ τους ισότητα επιτρέπει στο δικαστήριο εκτελέσεως να ενημερώσει τον καταναλωτή σχετικά με τον ενδεχόμενο καταχρηστικό χαρακτήρα ρητρών της συμβάσεως, ο οποίος δεν αποκλείστηκε ρητώς με τη διαταγή πληρωμής που απέκτησε ισχύ δεδικασμένου, και αν, σε περίπτωση εκδηλωθείσας βουλήσεως του καταναλωτή να επικαλεστεί τον καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών αυτών, το ίδιο δικαστήριο μπορεί να εξετάσει τον καταχρηστικό χαρακτήρα των εν λόγω ρητρών, καθόσον η σχετική παράλειψη μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ελλιπή και ανεπαρκή προστασία του καταναλωτή. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, όσον αφορά το άρθρο 47 του Χάρτη, η πρωτοβουλία του δικαστηρίου να ενημερώσει τον καταναλωτή για την πιθανή παράβαση κανόνων θεσπισθέντων για την προστασία του καταναλωτή δεν θίγει την αμεροληψία του και ότι το Δικαστήριο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην εν λόγω διάταξη από πλευράς αποτελεσματικότητας των δικαιωμάτων που απορρέουν από την οδηγία 93/13.

22. Υπ' αυτές ακριβώς τις περιστάσεις, το Tribunale di Milano (πρωτοδικείο Μιλάνου) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία της κύριας δίκης και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Αντίκειται στα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ και στο άρθρο 47 [του Χάρτη] –και εάν ναι, υπό ποιους όρους– εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία εμποδίζει το δικαστήριο της εκτελέσεως να προβεί σε έλεγχο του ουσιαστικού περιεχομένου ενός δικαστικού εκτελεστού τίτλου που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου και η οποία εμποδίζει το δικαστήριο αυτό να κρίνει ότι κάμπτεται το έμμεσο (εκτεινόμενο επί παρεμπιπτόντων ζητημάτων) δεδικασμένο, σε περίπτωση που ο καταναλωτής έχει εκδηλώσει τη βούλησή του να επικαλεστεί τον καταχρηστικό χαρακτήρα της ρήτρας που περιλαμβάνεται στη σύμβαση βάσει της οποίας εκδόθηκε ο εκτελεστός τίτλος;»

Β. Υπόθεση C-831/19, Banco di Desio e della Brianza κ.λπ.

23. Κατά τη διάταξη περί παραπομπής, στις 18 Νοεμβρίου 2005, η Banco di Desio e della Brianza SpA (στο εξής: BDB) συνήψε συμβάσεις εγγυήσεως με τους YX και ZW, οι οποίες είχαν ως αντικείμενο την παροχή εγγυήσεως για δάνεια που είχε λάβει η εμπορική εταιρία Bimecar Trade Srl.

24. Με απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2012, το Tribunale di Monza (πρωτοδικείο Μόντσα, Ιταλία) εξέδωσε διαταγή πληρωμής υπέρ της BDB και εις βάρος, μεταξύ άλλων, των YX και ZW. Κατ' αυτής της διαταγής πληρωμής δεν ασκήθηκε ανακοπή με αποτέλεσμα αυτή να αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου.

25. Ακολούθως, η BDB κίνησε τη διαδικασία εκτελέσεως ενώπιον του Tribunale di Milano (πρωτοδικείου Μιλάνου) για την αναγκαστική κατάσχεση ακινήτων των οποίων κύριοι εξ ημισείας ήταν οι YX και ZW, οι οποίοι είναι σύζυγοι. Στη διαδικασία αυτή παρενέβησαν η Bimecar Trade και άλλοι πιστωτές των YX και ZW.

26. Οι YX και ZW παρέστησαν στη διαδικασία εκτελέσεως. Κατόπιν αιτήματος του αιτούντος δικαστηρίου, η BDB προσκόμισε τις συμβάσεις εγγυήσεως. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι, καίτοι ο YX δεν είχε την ιδιότητα του καταναλωτή καθόσον ήταν ο νόμιμος εκπρόσωπος της Bimecar Trade και κατείχε το 51 % του μετοχικού της κεφαλαίου, εντούτοις, η ZW μπορούσε να χαρακτηριστεί ως καταναλώτρια διότι κατείχε ποσοστό 22 % του μετοχικού κεφαλαίου της εν λόγω εταιρίας και, όπως προέκυψε, ουδέποτε είχε αναλάβει θέση ευθύνης σε αυτήν. Προκειμένου να αποδείξει την ιδιότητά της ως καταναλώτριας, η ZW προσκόμισε την από 29 Ιανουαρίου 2013 πράξη μεταβιβάσεως δυνάμει της οποίας κατέστη μέτοχος της Bimecar Trade, καθώς και έγγραφα τα οποία αποδείκνυαν ότι εργαζόταν ως μισθωτή σε άλλη εταιρία από το 1976. Επίσης, η ZW εκδήλωσε τη βούλησή της να επικαλεστεί την καταχρηστικότητα διαφόρων ρητρών περιλαμβανόμενων στις συμβάσεις που είχαν συναφθεί με όλους τους πιστωτές βάσει του κώδικα καταναλωτών. Η BDB και οι λοιποί πιστωτές υποστήριξαν, μεταξύ άλλων, ότι η ZW δεν αποτελούσε καταναλώτρια και ότι το δεδικασμένο που είχε παραγάγει η διαταγή πληρωμής δεν μπορούσε να καμφθεί.

27. Το αιτούν δικαστήριο εξηγεί, κατά τρόπο παρόμοιο με αυτόν της υποθέσεως C-693/19, ότι, κατά το εθνικό δίκαιο, η ισχύς του έμμεσου δεδικασμένου στηρίζεται στο σκεπτικό ότι, εφόσον το δικαστήριο έχει αποφανθεί επί ενός ορισμένου ζητήματος, έχει επίσης κατ' ανάγκην κρίνει όλα τα λοιπά ζητήματα που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως προκαταρκτικά του ζητήματος επί του οποίου αποφάνθηκε ρητώς και ότι η προσέγγιση αυτή εφαρμόζεται και στις διαταγές πληρωμής.

Μετά την έκδοση της διαταγής, ο δανειστής δύναται να επισπεύσει τη διαδικασία εκτελέσεως και, με την κατάσχεση ακίνητης περιουσίας, όπως συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση, ο δανειστής, βάσει της εν λόγω διαταγής ως εκτελεστού τίτλου, προβαίνει, με την επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση, στην αναγκαστική κατάσχεση της ακίνητης περιουσίας του οφειλέτη.

28. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, αφ' ης στιγμής η ZW μπορεί να θεωρηθεί καταναλώτρια, διατηρεί αμφιβολίες ως προς το εάν η ρήτρα που περιέχεται στη σύμβαση εγγυήσεως μεταξύ της BDB και της ZW και απονέμει κατά τόπον αρμοδιότητα σε δικαστήριο διαφορετικό από αυτό του τόπου διαμονής του καταναλωτή, συνάδει με τον κώδικα καταναλωτών και την οδηγία 93/13. Δεδομένου ότι η ZW δεν άσκησε ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής, η διαταγή αυτή απέκτησε ισχύ δεδικασμένου και το ζήτημα της ενδεχόμενης καταχρηστικότητας των περιεχομένων στη σύμβαση εγγυήσεως ρητρών καταλαμβάνεται από το έμμεσο δεδικασμένο. Καίτοι οι δανειστές υποστηρίζουν ότι το αιτούν δικαστήριο δεν έχει την εξουσία να εξετάσει αν οι ρήτρες αυτές έχουν καταχρηστικό χαρακτήρα, ιδίως υπό το πρίσμα της αποφάσεως της 6ης Οκτωβρίου 2009, Asturcom Telecomunicaciones[3], το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον τυγχάνει εφαρμογής η συγκεκριμένη απόφαση, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών μεταξύ των οικείων εθνικών εννόμων τάξεων και των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως.

29. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η ZW ανέλαβε ενεργό ρόλο στη διαδικασία εκτελέσεως και ότι, όταν εκδόθηκε η διαταγή πληρωμής, δεν είχε ακόμη αναπτυχθεί η νομολογία του Δικαστηρίου[4] που καθιέρωσε τα κριτήρια για τον χαρακτηρισμό ενός εγγυητή, όπως η ZW, ως καταναλωτή. Ούτε η νομολογία του Corte suprema di cassazione (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) είχε ακόμη υιοθετήσει παρόμοια προσέγγιση[5], αντιθέτως δεχόταν κατά τον χρόνο εκείνο ότι τα φυσικά πρόσωπα τα οποία ενεργούν ως εγγυητές για εμπορικές εταιρίες δεν λογίζονται ως καταναλωτές[6]. Ως εκ τούτου, η ZW δεν είχε τη δυνατότητα να υποστηρίξει στο πλαίσιο ανακοπής κατά της διαταγής πληρωμής ότι οι ρήτρες ήταν καταχρηστικές, καθόσον τούτο κατέστη δυνατό μόνο μετά την κίνηση της διαδικασίας εκτελέσεως, όταν η συγκεκριμένη διαταγή πληρωμής είχε ήδη καταστεί απρόσβλητη δυνάμει του εθνικού δικαίου. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, σε αυτήν την περίπτωση, η εθνική νομοθεσία καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή για τους καταναλωτές την άσκηση των δικαιωμάτων που τους παρέχει η οδηγία 93/13.

30. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι στην απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, Banco Primus[7], το Δικαστήριο απέρριψε μεν τη δυνατότητα παρακάμψεως του «άμεσου δεδικασμένου», πλην όμως, μέχρι και σήμερα, δεν έχει αποφανθεί επί της συμβατότητας του έμμεσου δεδικασμένου με τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13 και το άρθρο 47 του Χάρτη. Κατά το αιτούν δικαστήριο, είναι πιθανό το δικαστήριο να μην εξέτασε, κατά την έκδοση της διαταγής πληρωμής, τον καταχρηστικό χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών, δεδομένου ότι αποκλείστηκε ο χαρακτηρισμός της ZW ως καταναλώτριας. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13 και το άρθρο 47 του Χάρτη επιτρέπουν να καμφθεί το έμμεσο δεδικασμένο όταν αυτό έχει ως αποτέλεσμα να στερείται ο καταναλωτής το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και τα δικαιώματα που του απονέμει η εν λόγω οδηγία.

3 C-40/08 (EU:C:2009:615).

4 Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει, συναφώς, τις διατάξεις της 19ης Νοεμβρίου 2015, Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772), και της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, Dumitraș (C-534/15, EU:C:2016:700).

5 Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει, συναφώς, την απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2018 (αριθ. 32225).

6 Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στις αποφάσεις της 13ης Μαΐου 2005 (αριθ. 10107) και της 9ης Αυγούστου 2016 (αριθ. 16827).

7 C-421/14 (EU:C:2017:60, στο εξής: απόφαση Banco Primus).

31. Υπ' αυτές ακριβώς τις περιστάσεις, το Tribunale di Milano (πρωτοδικείο Μιλάνου) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία της κύριας δίκης και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αντίκειται στα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13 σε συνδυασμό με το άρθρο 47 [του Χάρτη] –και, εάν ναι, υπό ποιους όρους– εθνική ρύθμιση όπως η εκτιθέμενη, η οποία εμποδίζει το δικαστήριο της εκτελέσεως να προβεί σε έλεγχο του ουσιαστικού περιεχομένου ενός δικαστικού εκτελεστού τίτλου που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου σε περίπτωση που ο καταναλωτής, έχοντας αποκτήσει επίγνωση της ιδιότητάς του αυτής (την οποία επίγνωση απέκλειε προγενέστερα η νομολογιακή ερμηνεία και εφαρμογή του δικαίου) ζητεί τη διενέργεια τέτοιου ελέγχου;

2) Αντίκειται στα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13 σε συνδυασμό με το άρθρο 47 [του Χάρτη] –και, εάν ναι, υπό ποιους όρους– εθνική ρύθμιση η οποία, λόγω της υπάρξεως εμμέσου δεδικασμένου περί μη καταχρηστικότητας συμβατικής ρήτρας, εμποδίζει το δικαστήριο της εκτελέσεως, καλούμενο να αποφανθεί επί ανακοπής του καταναλωτή κατά της αναγκαστικής εκτελέσεως, να διαπιστώσει την εν λόγω καταχρηστικότητα, υφίσταται δε το ίδιο εμπόδιο ακόμη και στην περίπτωση που, με βάση την υφιστάμενη κατά τη στιγμή της δημιουργίας του δεδικασμένου νομολογιακή ερμηνεία και εφαρμογή του δικαίου, η εξέταση της καταχρηστικότητας της ρήτρας αποκλειόταν διότι ο εγγυητής δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως καταναλωτής;»

IV. Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

32. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν στο Δικαστήριο, αφενός, στην υπόθεση C-693/19, η Ισπανική, η Ιταλική και η Ουγγρική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή και, αφετέρου, στην υπόθεση C-831/19, η BDB, η ZW[8], η Ισπανική και η Ιταλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή.

33. Στις 27 Απριλίου 2021 διεξήχθη κοινή επ' ακροατηρίου συζήτηση στην οποία ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους η BDB, η ZW, η Γερμανική, η Ισπανική και η Ιταλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή.

V. Περίληψη των παρατηρήσεων των μετεχόντων στην προδικαστική διαδικασία

34. Η BDB υποστηρίζει ότι το προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-831/19 είναι απαράδεκτο, καθόσον η ZW δεν θεωρείται καταναλώτρια και, συνεπώς, η οδηγία 93/13 δεν έχει εφαρμογή. Εν πάση περιπτώσει, διατείνεται ότι η απόφαση σχετικά με το κύρος των συμβατικών ρητρών απέκτησε ισχύ δεδικασμένου χωρίς η ZW να ασκήσει ανακοπή ή να επικαλεστεί την ιδιότητά της ως καταναλώτριας. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το δεδικασμένο δεν μπορεί να καμφθεί, ακόμη και σε περίπτωση παραβάσεων του δικαίου της Ένωσης, ενώ, όπως υπογράμμισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η παρεχόμενη από την οδηγία 93/13 προστασία στους καταναλωτές δεν υπερτερεί της ασφάλειας δικαίου.

35. Η ZW υποστηρίζει ότι στην υπόθεση C-831/19 είναι προφανές ότι η ίδια μπορεί να χαρακτηριστεί καταναλώτρια δυνάμει της οδηγίας 93/13. Η ZW διευκρινίζει ότι δεν άσκησε ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής λόγω της εθνικής νομολογίας, η οποία όριζε ότι πρόσωπα ευρισκόμενα στην ίδια θέση με αυτήν δεν θεωρούνταν καταναλωτές, έκτοτε όμως

[8] Επισημαίνεται ότι ο YX κατέθεσε παρατηρήσεις για λογαριασμό της ZW.

ευθυγραμμίστηκε με τη νομολογία του Δικαστηρίου. Όπως υποστήριξε η ZW κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο αποκλεισμός της δυνατότητας του δικαστηρίου εκτελέσεως να ελέγχει ρήτρες των οποίων ο καταχρηστικός χαρακτήρας δεν εξετάστηκε κατά την έκδοση της διαταγής πληρωμής στερεί από τους καταναλωτές την αποτελεσματική προστασία δυνάμει της οδηγίας 93/13.

36. Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ του δικάζοντος επί της ουσίας δικαστηρίου και του δικαστηρίου εκτελέσεως στηρίζεται στην αρχή της εθνικής δικονομικής αυτονομίας και ότι η οδηγία 93/13 δεν απαιτεί τη διενέργεια ελέγχου ουσίας κατά τη διαδικασία εκτελέσεως, στο μέτρο που η αρχική διαδικασία παρέχει στον καταναλωτή επαρκείς δυνατότητες να ασκήσει τα δικαιώματα που αντλεί από την οδηγία 93/13. Επομένως, εάν, όπως φαίνεται να συμβαίνει στις υπό κρίση υποθέσεις, το εθνικό σύστημα προβλέπει τον δικαστικό έλεγχο των καταχρηστικών ρητρών στο στάδιο της διαταγής πληρωμής, ουδεμία ανάγκη παρίσταται να διενεργείται δεύτερος έλεγχος κατά το στάδιο εκτελέσεως.

37. Η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13 δεν αντιτίθενται στην επίμαχη εθνική νομοθεσία. Στα ζητήματα καταχρηστικών ρητρών, η έννομη τάξη της Ένωσης δεν απαιτεί από τον εθνικό δικαστή να εξετάζει επ' αόριστον μια απαίτηση που έχει υπάρξει αντικείμενο τελεσίδικης δικαστικής αποφάσεως, πράγμα το οποίο συμβαίνει όταν ο καταναλωτής δεν χρησιμοποιεί εμπροθέσμως τα προβλεπόμενα από το εθνικό δίκαιο ένδικα βοηθήματα ή μέσα, η δε δυνατότητα ελέγχου των καταχρηστικών ρητρών εκτός του πλαισίου της προβλεπόμενης προς τούτο διαδικασίας έχει ως αποτέλεσμα την κατάργηση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας εκτελέσεως. Όπως υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η αρχή της αποτελεσματικότητας επιτάσσει να αναλύεται η εθνική νομοθεσία στο επίπεδο του εθνικού δικονομικού συστήματος συνολικώς και, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, οι υπό κρίση υποθέσεις αφορούν την αρχή του δεδικασμένου. Προσθέτει ακόμη ότι, όσον αφορά την υπόθεση C-831/19, το γεγονός ότι, όταν απέκτησε ισχύ δεδικασμένου η διαταγή πληρωμής, το Δικαστήριο δεν είχε εκδώσει ακόμη τις αποφάσεις του σχετικά με τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται προκειμένου ένας εγγυητής να χαρακτηριστεί ως καταναλωτής ουδόλως επηρεάζει τη θέση της.

38. Η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13 δεν αντιτίθενται στην επίμαχη εθνική νομοθετική ρύθμιση. Οι υπό κρίση υποθέσεις διαφέρουν από την προγενέστερη νομολογία του Δικαστηρίου, και η νομοθεσία αυτή σέβεται την αρχή της ισοδυναμίας, καθόσον το δικαστήριο εκτελέσεως δεν μπορεί να επανεξετάσει αυτεπαγγέλτως τις προϋποθέσεις εκδόσεως διαταγής πληρωμής που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, ακόμη και όταν πρόκειται περί πιθανής παραβάσεως κανόνων δημοσίας τάξεως. Όπως υπογράμμισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το δικαστήριο που αποφαίνεται επί της διαταγής μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών και ο καταναλωτής έχει στη διάθεσή του μέσα ένδικης προστασίας προκειμένου να μη δεσμευθεί από τέτοιου είδους ρήτρες· ωστόσο, εάν το δικαστήριο αυτό δεν το πράξει και ο καταναλωτής δεν κάνει χρήση των οικείων μέσων ένδικης προστασίας, το δικαστήριο εκτελέσεως δεν μπορεί να αποφύγει την εκτέλεση της αποφάσεως η οποία στηρίζεται στη διαταγή πληρωμής και η οποία εμμέσως αποκλείει τον καταχρηστικό χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών, καθώς σε διαφορετική περίπτωση δεν θα μπορούσε να έχει εκδοθεί. Κατ' αντιδιαστολή προς την άποψη της Επιτροπής στην υπόθεση C-693/19, οποιοσδήποτε και αν είναι ο λόγος ακυρότητας της ρήτρας στην οποία στηρίζεται το δικαίωμα του δανειστή, από τη στιγμή που το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται μέσω αποφάσεως που απέκτησε ισχύ δεδικασμένου, αυτή η ακυρότητα δεν μπορεί πλέον να κηρυχθεί από το δικαστήριο, το οποίο οφείλει να εφαρμόσει την εν λόγω απόφαση, το ίδιο μάλιστα ισχύει και σε υποθέσεις με αντικείμενο την καταβολή υπερβολικών τόκων. Η

Ιταλική Κυβέρνηση προσθέτει ότι, όσον αφορά την υπόθεση C-831/19, ουδεμία επιρροή ασκεί το γεγονός ότι κατά τον χρόνο εκδόσεως της διαταγής πληρωμής η νομολογία της Ένωσης και η εθνική νομολογία δεν αναγνώριζαν τους εγγυητές ως καταναλωτές, καθόσον το δικαστήριο θα μπορούσε να είχε κάνει χρήση της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής.

39. Η Ουγγρική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, όσον αφορά την υπόθεση C-693/19, τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13 και το άρθρο 47 του Χάρτη δεν αντιτίθενται στην επίμαχη εθνική νομοθεσία. Διατείνεται ότι το δεδικασμένο που δημιουργείται λόγω μη ασκήσεως ανακοπής εκ μέρους του οφειλέτη δεν μπορεί να καμφθεί και ότι η αναγνώριση, στο δικαστήριο εκτελέσεως, της εξουσίας ελέγχου του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών της συμβάσεως επί της οποίας στηρίζεται η διαταγή πληρωμής θα καθιστούσε άνευ αντικειμένου τη διαδικασία εκδόσεως διαταγών πληρωμής.

40. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, όσον αφορά την υπόθεση C-693/19, τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 δεν αντιτίθενται στην επίμαχη εθνική νομοθεσία, υπό την προϋπόθεση ότι η τελευταία επιτρέπει στον δικαστή να διαπιστώσει αν η ρήτρα που αφορά την καταβολή τόκων υπερημερίας σε περίπτωση αδυναμίας εκπληρώσεως ή καθυστερημένης εκπληρώσεως συμβατικής υποχρεώσεως ενδέχεται να είναι καταχρηστική και, συνεπώς, να την αφήσει ανεφάρμοστη. Τούτο μπορεί να συμβαίνει όταν η νομοθεσία αυτή καθιστά εφικτή την απόδειξη της νομικής ανυπαρξίας του εκτελεστού τίτλου μόνον ως προς την απαίτηση που συνδέεται με τους εν λόγω τόκους ή όταν επιτρέπει στο δικαστήριο να περιορίσει την εκτέλεση, κατά τον υπολογισμό των ποσών, στην απαίτηση η οποία προκύπτει από την αφαίρεση των τόκων υπερημερίας που θεωρήθηκαν υπερβολικοί. Ωστόσο, εάν η συγκεκριμένη νομοθεσία ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπει στο δικαστήριο να διαπιστώσει την ύπαρξη καταχρηστικών ρητρών, τότε είναι αντίθετη προς τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η αρχή του δεδικασμένου δεν καλύπτει διαταγές πληρωμής όσον αφορά τόκους υπερημερίας επί απαιτήσεως όταν το επιτόκιο είναι αδικαιολόγητα υψηλό[9] και ότι, εφόσον εμπίπτει στην εξουσία του δικαστηρίου εκτελέσεως να εξακριβώσει αν η εκτέλεση λαμβάνει χώρα δυνάμει έγκυρου εκτελεστού τίτλου, σύμφωνα με την αρχή της ισοδυναμίας, η ίδια αυτή εξουσία θα πρέπει να περιλαμβάνει και την εξουσία καθορισμού ότι δεν συντρέχουν παραβάσεις κανόνων δημοσίας τάξεως όπως το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13.

41. Η Επιτροπή διατείνεται ότι, όσον αφορά την υπόθεση C-831/19, στα δύο προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί κοινή απάντηση, υπό την έννοια ότι τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 δεν αντιτίθενται στην επίμαχη εθνική νομοθετική ρύθμιση, υπό την προϋπόθεση ότι η τελευταία παρέχει στο δικαστήριο εκτελέσεως τη δυνατότητα να εξετάσει αν μια ρήτρα είναι καταχρηστική και, κατά συνέπεια, να αφήσει ανεφάρμοστη την εν λόγω ρήτρα. Ειδάλλως, η ως άνω νομοθεσία δεν συνάδει με τις οικείες διατάξεις, ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας. Κατά την άποψή της, οι συμβάσεις που συνήφθησαν με τη ZW εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13 και το γεγονός ότι η ZW έλαβε καθυστερημένα γνώση της ιδιότητάς της ως καταναλώτριας ουδεμία επιρροή ασκεί. Στην υπόθεση αυτή, όπως και στην υπόθεση C-693/19, πρέπει να θεωρηθεί ότι το άρθρο 47 του Χάρτη συνιστά διάταξη υπό το πρίσμα της οποίας πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 και ότι η τελεσιδικία της διαταγής πληρωμής οφείλεται στην απώλεια του δικαιώματος για την άσκηση ένδικου βοηθήματος ή μέσου και όχι στο δεδικασμένο. Υποστηρίζει δε ότι ο αυτεπάγγελτος έλεγχος του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών πρέπει να αποτελεί αντικείμενο ρητής και δεόντως αιτιολογημένης

[9] Η Επιτροπή παραπέμπει, συναφώς, στη διάταξη του Tribunale di Macerata (πρωτοδικείου Macerata, Ιταλία) της 1ης Μαρτίου 2019.

εκτιμήσεως εκ μέρους του εθνικού δικαστή. Όπως υπογράμμισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, τα δικαστήρια τα οποία εξέδωσαν τις διαταγές πληρωμής στις υπό κρίση υποθέσεις δεν προέβησαν σε έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών, η δε πιθανολόγηση καταχρηστικότητας μιας ρήτρας δεν αρκεί· το δικαστήριο πρέπει να προβεί στον σχετικό έλεγχο.

VI. Ανάλυση

42. Με το προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-693/19, το οποίο, κατ' ουσίαν, αντιστοιχεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα της υποθέσεως C-831/19, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, ουσιαστικά, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 και το άρθρο 47 του Χάρτη αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία δεν επιτρέπει στο δικαστήριο εκτελέσεως να εξετάσει την ουσία διαταγής πληρωμής που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου και να παρακάμψει τα αποτελέσματα του έμμεσου δεδικασμένου όταν ο καταναλωτής έχει εκφράσει τη βούληση να επικαλεστεί την καταχρηστικότητα ρήτρας της συμβάσεως επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω διαταγή πληρωμής.

43. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-831/19, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 και το άρθρο 47 του Χάρτη αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία, λόγω της αρχής του έμμεσου δεδικασμένου, δεν επιτρέπει στο δικαστήριο εκτελέσεως, το οποίο έχει επιληφθεί ανακοπής κατά της εκτελέσεως που άσκησε ο καταναλωτής, να εξετάσει τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικών ρητρών, λαμβανομένου υπόψη ότι, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο που ίσχυε κατά τον χρόνο δημιουργίας του δεδικασμένου, δεν επιτρεπόταν η εξέταση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών διότι ο εγγυητής δεν λογιζόταν ως καταναλωτής.

44. Όπως καθίσταται προφανές από τη διάταξη περί παραπομπής και τις παρατηρήσεις της Ιταλικής Κυβερνήσεως, τα δύο αυτά ερωτήματα ανακύπτουν από τις δικονομικές ρυθμίσεις του ιταλικού δικαίου σχετικά με την εκτέλεση των διαταγών πληρωμής, σύμφωνα με τις οποίες η διαταγή πληρωμής που αποτελεί τη βάση για τη μεταγενέστερη διαδικασία εκτελέσεως και την κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων από τους πιστωτές καθίσταται τελεσίδικη και αποκτά ισχύ δεδικασμένου, διότι ο καταναλωτής, υπό την ιδιότητα του οφειλέτη, δεν άσκησε ανακοπή κατά του εκτελεστού αυτού τίτλου εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας. Συνεπώς, στις περιπτώσεις διαταγών πληρωμής κατά των οποίων δεν έχουν ασκηθεί ανακοπές, ο ενδεχόμενος καταχρηστικός χαρακτήρας των ρητρών της συμβάσεως βάσει της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω διαταγή θεωρείται ότι καλύπτεται από την έμμεση ισχύ του δεδικασμένου, ήτοι από το έμμεσο δεδικασμένο. Επιπλέον, το εθνικό δίκαιο προβλέπει ότι το δικαστήριο που εξέδωσε τη διαταγή πληρωμής μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την ενδεχόμενη καταχρηστικότητα των συμβατικών ρητρών και, εφόσον ο καταναλωτής ασκήσει ανακοπή, το δικαστήριο που θα επιληφθεί της ανακοπής αυτής μπορεί επίσης να διενεργήσει αυτεπάγγελτο έλεγχο της καταχρηστικότητας των εν λόγω ρητρών. Ωστόσο, δεν φαίνεται να αμφισβητείται ότι στις υπό κρίση υποθέσεις τα δικαστήρια εξέδωσαν διαταγές πληρωμής κατά των οποίων δεν ασκήθηκαν ανακοπές από τους καταναλωτές και μάλιστα χωρίς να υπάρχει, κατά το στάδιο εκείνο, καμία ένδειξη για τη διενέργεια ελέγχου περί της υπάρξεως καταχρηστικών ρητρών.

45. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι μπορεί να δοθεί από κοινού απάντηση στα δύο αυτά προδικαστικά ερωτήματα, καθόσον αμφότερα αφορούν μια κεντρική πτυχή, ήτοι τη συμβατότητα προς το δίκαιο της Ένωσης εθνικής νομοθετικής ρυθμίσεως η οποία δεν επιτρέπει στο δικαστήριο

εκτελέσεως να εξετάσει τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρητρών της συμβάσεως στην οποία στηρίχθηκε η έκδοση της διαταγής πληρωμής λόγω της ισχύος έμμεσου δεδικασμένου που έχει αποκτήσει η εν λόγω διαταγή.

46. Προκειμένου να απαντήσω στα ως άνω ερωτήματα, θα εξετάσω αρχικώς τα επιχειρήματα της BDB σχετικά με το παραδεκτό του προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-831/19 (τμήμα Α). Στρεφόμενος στην ουσία των υποθέσεων C-693/19 και C-831/19, θα εκθέσω εν συνεχεία ορισμένες προκαταρκτικές παρατηρήσεις σχετικά με την καθυστερημένη γνώση της ZW όσον αφορά την ιδιότητά της ως καταναλώτριας στην υπόθεση C-831/19 και την επιρροή που ενδέχεται να ασκεί το άρθρο 47 του Χάρτη στο πλαίσιο αυτό (τμήμα Β). Ακολούθως, θα εξετάσω τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τον εκ μέρους του εθνικού δικαστή αυτεπάγγελτο έλεγχο των καταχρηστικών ρητρών δυνάμει της οδηγίας 93/13 (τμήμα Γ) και την εφαρμογή των αρχών που έχουν διαμορφωθεί στο πλαίσιο της νομολογίας αυτής επί των περιστάσεων των υπό κρίση υποθέσεων (τμήμα Δ).

47. Με βάση αυτήν την ανάλυση, έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-831/19 είναι παραδεκτό και ότι τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη.

Α. Επί του παραδεκτού του προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-831/19

48. Σύμφωνα με τα επιχειρήματα που προέβαλε η BDB, το προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-831/19 είναι απαράδεκτο διότι η ZW δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως καταναλώτρια και, συνεπώς, η οδηγία 93/13 δεν έχει εφαρμογή.

49. Κατά τη γνώμη μου, τα επιχειρήματα αυτά πρέπει να απορριφθούν.

50. Είναι προφανές ότι η ZW μπορεί να χαρακτηριστεί ως καταναλώτρια από το αιτούν δικαστήριο υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου.

51. Πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως αναφέρει η δέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13, οι ενιαίοι κανόνες σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες που προβλέπονται από την οδηγία αυτή εφαρμόζονται σε «κάθε σύμβαση» που συνάπτεται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή, όπως αυτοί ορίζονται, αντιστοίχως, στο άρθρο 2, στοιχεία β′ και γ′, της εν λόγω οδηγίας[10]. Κατά το άρθρο 2, στοιχείο β′, της ίδιας οδηγίας, ως «καταναλωτής» λογίζεται κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, κατά τις συμβάσεις που καλύπτει η εν λόγω οδηγία, ενεργεί για σκοπούς οι οποίοι είναι άσχετοι με τις επαγγελματικές του δραστηριότητες[11]. Συνεπώς, η οδηγία 93/13 ορίζει τις συμβάσεις στις οποίες έχει εφαρμογή με γνώμονα την ιδιότητα των συμβαλλομένων[12]. Ο ευρύς ορισμός της έννοιας του «καταναλωτή» καθιστά δυνατή την εξασφάλιση της προστασίας που παρέχει η οδηγία 93/13 σε όλα τα φυσικά πρόσωπα που βρίσκονται σε ασθενέστερη θέση έναντι ενός επαγγελματία[13].

[10] Βλ. απόφαση της 30ής Μαΐου 2013, Asbeek Brusse και de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, σκέψη 29), και διάταξη της 27ης Απριλίου 2017, Bachman (C-535/16, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:321, σκέψη 32).

[11] Βλ. αποφάσεις της 2ας Απριλίου 2020, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, σκέψη 24), και της 9ης Ιουλίου 2020, Raiffeisen Bank και BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 και C-699/18, EU:C:2020:537, σκέψη 70).

[12] Βλ. αποφάσεις της 30ής Μαΐου 2013, Asbeek Brusse και de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, σκέψη 30), και της 3ης Σεπτεμβρίου 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, σκέψη 17).

[13] Βλ. απόφαση της 21ης Μαρτίου 2019, Pouvin και Dijoux (C-590/17, EU:C:2019:232, σκέψη 28).

52. Συναφώς, στις διατάξεις της 19ης Νοεμβρίου 2015, Tarcău [14] και της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, Dumitraş [15], το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 93/13 έχει εφαρμογή σε σύμβαση εγγυήσεως που συνάπτεται μεταξύ φυσικού προσώπου και χρηματοπιστωτικού ιδρύματος με αντικείμενο την εγγύηση των υποχρεώσεων τις οποίες συνομολόγησε εμπορική εταιρία έναντι του ιδρύματος αυτού στο πλαίσιο συμβάσεως πιστώσεως, σε περίπτωση κατά την οποία το φυσικό πρόσωπο αυτό ενήργησε για την επίτευξη σκοπού που δεν εμπίπτει στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητάς του και δεν έχει δεσμό λειτουργικής φύσεως με την εν λόγω εταιρία. Κατά συνέπεια, απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να διακριβώσει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των περιστάσεων της εκάστοτε περιπτώσεως και το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων, αν το πρόσωπο αυτό ενήργησε στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητάς του ή λόγω λειτουργικών δεσμών του με την εταιρία αυτή, όπως η διαχείρισή της ή τυχόν μη αμελητέα συμμετοχή στο εταιρικό κεφάλαιό της, ή αν ενήργησε για την επίτευξη σκοπού ιδιωτικής φύσεως.

53. Στην υπό κρίση υπόθεση, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, η ZW μπορεί να θεωρηθεί καταναλώτρια καθόσον, κατά τον χρόνο συνάψεως των συμβάσεων εγγυήσεως με την BDB και τους λοιπούς πιστωτές, ενεργούσε εκτός του πλαισίου των επαγγελματικών της δραστηριοτήτων και δεν διατηρούσε λειτουργικούς δεσμούς με την Bimecar Trade. Πράγματι, το αιτούν δικαστήριο υπογράμμισε ότι, λαμβανομένων υπόψη των εγγράφων που προσκομίστηκαν από τη ZW στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτελέσεως όπως αναφέρεται στο σημείο 26 των παρουσών προτάσεων, η ZW απέκτησε ποσοστό 22 % του μετοχικού κεφαλαίου της Bimecar Trade στις 31 Ιανουαρίου 2013, ενώ οι συμβάσεις εγγυήσεως μεταξύ της ZW και όλων των πιστωτών φέρουν προγενέστερες ημερομηνίες και η διαταγή πληρωμής που εκδόθηκε από την BDB φέρει επίσης ημερομηνία προγενέστερη της αποκτήσεως των εν λόγω μετοχών. Επιπλέον, κατά το αιτούν δικαστήριο, η ZW συνδεόταν με σχέση εργασίας με άλλη εταιρία ήδη από το 1976 και, κατά τον χρόνο συνάψεως των συμβάσεων εγγυήσεως, δεν κατείχε καμία διευθυντική θέση στην Bimecar Trade.

54. Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, υπό την επιφύλαξη της επαληθεύσεως από το αιτούν δικαστήριο, η ZW μπορεί να χαρακτηριστεί ως καταναλώτρια δυνάμει της οδηγίας 93/13 και, συνεπώς, η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή στην κύρια δίκη.

55. Ως εκ τούτου, είμαι της γνώμης ότι το προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-831/19 είναι παραδεκτό.

Β. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

1. Η καθυστερημένη γνώση της ιδιότητας του καταναλωτή στην υπόθεση C-831/19

56. Επισημαίνω ότι στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-831/19 υπάρχει ένα πρόσθετο στοιχείο το οποίο συνίσταται στο γεγονός ότι, όταν η διαταγή πληρωμής που αποτελεί το αντικείμενο της διαδικασίας εκτελέσεως απέκτησε ισχύ δεδικασμένου, η ZW, ως εγγυήτρια, δεν μπορούσε προφανώς να γνωρίζει ότι λογίζεται ως καταναλώτρια και, συνεπώς, δεν είχε τη δυνατότητα να επικαλεστεί τον καταχρηστικό χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών κατά το χρονικό διάστημα που είχε στη διάθεσή της προκειμένου να ασκήσει ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής. Συναφώς, το γεγονός ότι, όπως επισημαίνεται από το αιτούν δικαστήριο και τη ZW (βλ. σημεία 29 και 35 των παρουσών προτάσεων), η νομολογία της Ένωσης και η εθνική

[14] C-74/15 (EU:C:2015:772, ιδίως σκέψεις 26 έως 30).

[15] C-534/15 (EU:C:2016:700, ιδίως σκέψεις 31 έως 34).

νομολογία που αναγνωρίζουν τους εγγυητές ως καταναλωτές δυνάμει της οδηγίας 93/13 δεν είχε ακόμη αναπτυχθεί κατά τον χρόνο που εκδόθηκε η διαταγή πληρωμής και που ο καταναλωτής θα μπορούσε να έχει ασκήσει ανακοπή κατ' αυτής δεν ασκεί, κατά τη γνώμη μου, ιδιαίτερη επιρροή στην υπό κρίση υπόθεση.

57. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. σημείο 63 των παρουσών προτάσεων), η οδηγία 93/13 επιτάσσει τον αυτεπάγγελτο έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών από τον εθνικό δικαστή και, όπως επισημάνθηκε από την Επιτροπή, σχετική αίτηση εκ μέρους ενός διαδίκου, όπως ο καταναλωτής, δεν δύναται, αυτή καθεαυτήν, να υποκαταστήσει τον δικαστικό έλεγχο των καταχρηστικών ρητρών υπό το πρίσμα της εν λόγω οδηγίας. Πράγματι, η καθυστερημένη γνώση του καταναλωτή σχετικά με την ιδιότητά του στηρίζει τη λογική για την καθιέρωση της εν λόγω υποχρεώσεως με τη νομολογία του Δικαστηρίου. Επιπλέον, όπως επισήμαναν η Ισπανική και η Ιταλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις στην οδηγία 93/13, ιδίως η δέκατη αιτιολογική της σκέψη, ότι η οδηγία έχει εφαρμογή σε «κάθε σύμβαση» (βλ. σημείο 51 των παρουσών προτάσεων), ενώ κανένα στοιχείο δεν εμπόδιζε το αρμόδιο δικαστήριο να εξετάσει τον καταχρηστικό χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών, και να υποβάλει ενδεχομένως αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

2. Η επιρροή που ενδέχεται να ασκεί το άρθρο 47 του Χάρτη

58. Στα προδικαστικά ερωτήματα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επίσης αν η επίμαχη εθνική νομοθεσία συνάδει με το άρθρο 47 του Χάρτη. Πρέπει να υπομνησθεί ότι η συγκεκριμένη διάταξη, η οποία αποτελεί επιβεβαίωση της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, κατοχυρώνει, υπέρ κάθε προσώπου του οποίου παραβιάσθηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου[16]. Ουδεμία αμφισβήτηση χωρεί ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 47 του Χάρτη στις υπό κρίση υποθέσεις. Θεωρώ ότι, όπως επισήμανε η Ιταλική Κυβέρνηση, η επίμαχη εθνική νομοθεσία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13 και, συνεπώς, συνιστά περίπτωση εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης για τους σκοπούς του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη[17].

59. Παρατηρώ ότι, στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την οδηγία 93/13, υπάρχει μια ιδιαίτερη σύνδεση μεταξύ του άρθρου 47 του Χάρτη και της αρχής της αποτελεσματικότητας, η οποία αποτυπώνει επίσης την υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίζουν τη δικαστική προστασία των δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης (βλ. σημείο 65 των παρουσών προτάσεων)[18]. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που οι ιδιώτες αντλούν από την οδηγία 93/13 ενέχει απαίτηση για αποτελεσματική δικαστική προστασία, που κατοχυρώνεται επίσης στο άρθρο 47 του Χάρτη, η οποία ισχύει, μεταξύ άλλων, ως προς τον καθορισμό των λεπτομερών δικονομικών προϋποθέσεων των ενδίκων βοηθημάτων που βασίζονται σε τέτοια δικαιώματα[19].

16 Βλ. απόφαση της 20ής Απριλίου 2021, Repubblika (C-896/19, EU:C:2021:311, σκέψη 40).

17 Βλ., συναφώς, απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 47)· βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, σημεία 83 και 84).

18 Βλ., συναφώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, σημεία 85 έως 97). Βλ. περαιτέρω, για παράδειγμα, van Duin, A., «Metamorphosis? The Role of Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in Cases Concerning National Remedies and Procedures under Directive 93/13/EEC», *Journal of European Consumer and Market Law*, τεύχος 6, 2017, σ. 190 έως 198.

19 Βλ. απόφαση της 10ης Ιουνίου 2021, VB κ.λπ. (C-776/19 έως C-782/19, EU:C:2021:470, σκέψη 29).

60. Επιπλέον, όπως διαφαίνεται από τη μέχρι τούδε νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την οδηγία 93/13, το άρθρο 47 του Χάρτη φαίνεται να επιτελεί, σε μεγάλο βαθμό, έναν υποστηρικτικό ή συμπληρωματικό ρόλο σε σχέση με την αρχή της αποτελεσματικότητας όσον αφορά την εκτίμηση της συμβατότητας των εθνικών δικονομικών κανόνων με τις απαιτήσεις της εν λόγω οδηγίας. Για παράδειγμα, επίκληση του άρθρου 47 του Χάρτη χωρεί όσον αφορά ζητήματα που συνδέονται με την πρόσβαση σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα ώστε οι διάδικοι να μπορούν να ασκούν τα δικαιώματα που απορρέουν από την οδηγία 93/13[20] καθώς και ζητήματα που άπτονται της δίκαιης δίκης, όπως η τήρηση των αρχών της ισότητας των όπλων και της εκατέρωθεν ακροάσεως στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας όταν αντικείμενο της διαφοράς είναι το κύρος των ρητρών υπό το πρίσμα της επίμαχης οδηγίας[21].

61. Στις υπό κρίση υποθέσεις, ουδόλως αμφισβητείται ότι, όπως επισημαίνει η Ιταλική Κυβέρνηση, οι μετέχοντες στη διαδικασία είχαν πρόσβαση σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα τα οποία τους παρείχαν τη δυνατότητα να ασκήσουν τα απορρέοντα από την οδηγία 93/13 δικαιώματά τους. Επιπλέον, όπως επισήμανε η Επιτροπή, τα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν όχι την αμεροληψία του δικαστηρίου εκτελέσεως[22] αλλά, αντιθέτως, τη δυνατότητα του δικαστηρίου αυτού να εξετάσει τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικών ρητρών ο οποίος θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι κρίθηκε εμμέσως με δικαστική απόφαση που απέκτησε ισχύ δεδικασμένου. Ως εκ τούτου, υπ' αυτές τις περιστάσεις, παρά τη συνεκτίμηση του άρθρου 47 του Χάρτη, όπου αυτό δικαιολογείται, οι συγκεκριμένες υποθέσεις πρέπει να θεωρηθεί ότι έχουν ως επίκεντρο τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας.

Γ. Σχετική νομολογία του Δικαστηρίου για τον αυτεπάγγελτο έλεγχο των καταχρηστικών ρητρών από τα εθνικά δικαστήρια

62. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 απαιτεί από τα κράτη μέλη να προβλέπουν ότι οι καταχρηστικές ρήτρες που χρησιμοποιούνται στις συμβάσεις με καταναλωτές δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές αυτούς[23]. Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, σε συνδυασμό με την εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη της ίδιας οδηγίας, υποχρεώνει τα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα προκειμένου να παύσει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από επαγγελματία με καταναλωτές[24]. Μολονότι οι διατάξεις αυτές έχουν αποτελέσει το έρεισμα για την παραγωγή

[20] Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 14ης Μαρτίου 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, ιδίως σκέψη 59), της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, ιδίως σκέψεις 45, 47 και 66), και της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Biuro podróży 'Partner' (C-119/15, EU:C:2016:987, σκέψεις 23 έως 47)· πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, σκέψεις 36 έως 57).

[21] Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 21ης Φεβρουαρίου 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, σκέψεις 29 έως 36), της 17ης Ιουλίου 2014, Sánchez Morcillo και Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, σκέψεις 21 έως 51), και της 29ης Απριλίου 2021, Rzecznik Praw Obywatelskich (C-19/20, EU:C:2021:341, σκέψεις 91 έως 99)· πρβλ. διάταξη της 16ης Ιουλίου 2015, Sánchez Morcillo και Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, σκέψεις 23 έως 50).

[22] Είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι το γεγονός ότι ένα εθνικό δικαστήριο εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικών ρητρών και ενημερώνει τον καταναλωτή σχετικά με τη δυνατότητά του να επικαλεστεί τα απορρέοντα από την οδηγία 93/13 δικαιώματά του δεν φαίνεται να θίγει, αυτό καθεαυτό, την αμεροληψία του εν λόγω δικαστηρίου, καθόσον το δικαστήριο δεν «μεροληπτεί» αλλά ασκεί εξουσίες που του έχουν απονεμηθεί από το εθνικό και το ενωσιακό δίκαιο. Βλ., συναφώς, Beka, A., «The Active Role of Courts in Consumer Litigation: Applying EU Law of the National Courts' Own Motion», Intersentia, 2018, σ. 140 έως 141.

[23] Βλ. απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2021, Dexia Nederland (C-229/19 και C-289/19, EU:C:2021:68, σκέψη 57). Βλ., επίσης, εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13. Όπως έχει δεχθεί το Δικαστήριο, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 αποτελεί μια αναγκαστικού δικαίου διάταξη η οποία αποσκοπεί στο να καθιερώσει, αντί της απορρέουσας από τη σύμβαση τυπικής ισορροπίας μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων, μια πραγματική ισορροπία ικανή να αποκαταστήσει τη μεταξύ τους ισότητα. Βλ. απόφαση της 11ης Μαρτίου 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, σκέψη 24).

[24] Βλ. απόφαση της 9ης Ιουλίου 2020, Raiffeisen Bank και BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 και C-699/18, EU:C:2020:537, σκέψη 52).

ευρύτατου όγκου νομολογίας, θα συνοψίσω τις πλέον κρίσιμες για την ανάλυση των υπό κρίση υποθέσεων εφαρμοστέες αρχές που αντλούνται από τη νομολογία αυτή σχετικά με την ύπαρξη και την έκταση της υποχρεώσεως του εθνικού δικαστή να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών.

1. Ύπαρξη της υποχρεώσεως αυτεπάγγελτου ελέγχου εκ μέρους του εθνικού δικαστή

63. Κατά πάγια νομολογία, το σύστημα προστασίας που εγκαθιδρύει η οδηγία 93/13 στηρίζεται στην ιδέα ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε ασθενέστερη θέση έναντι του επαγγελματία, όσον αφορά τόσο τη δυνατότητα διαπραγματεύσεως όσο και το επίπεδο της πληροφορήσεως, θέση η οποία τον υποχρεώνει να προσχωρήσει στους όρους που έχει εκ των προτέρων καταρτίσει ο επαγγελματίας, χωρίς να μπορεί να ασκήσει επιρροή επί του περιεχομένου τους[25]. Προς εξασφάλιση της προστασίας που προβλέπει η οδηγία 93/13, η ανισότητα μεταξύ του καταναλωτή και του επαγγελματία μπορεί να αντισταθμιστεί μόνο με θετική παρέμβαση, μη εξαρτώμενη από τους συμβαλλομένους στη σύμβαση[26]. Ως εκ τούτου, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως και της σπουδαιότητας του δημοσίου συμφέροντος επί του οποίου εδράζεται η διασφαλιζόμενη υπέρ των καταναλωτών με την οδηγία 93/13 προστασία, ο εθνικός δικαστής οφείλει να εκτιμά αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα μιας συμβατικής ρήτρας και, πράττοντας τούτο, να επανορθώνει την υφιστάμενη μεταξύ του καταναλωτή και του επαγγελματία έλλειψη ισορροπίας, εφόσον διαθέτει τα αναγκαία προς τούτο νομικά και πραγματικά στοιχεία[27].

2. Έκταση της υποχρεώσεως αυτεπάγγελτου ελέγχου εκ μέρους του εθνικού δικαστή

64. Κατά πάγια, επίσης, νομολογία, η οδηγία 93/13 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να προβλέπουν μηχανισμό που να διασφαλίζει ότι όσες συμβατικές ρήτρες δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως μπορούν να ελέγχονται προκειμένου να διαπιστωθεί ο ενδεχόμενος καταχρηστικός τους χαρακτήρας[28]. Το Δικαστήριο έχει επίσης υπογραμμίσει ότι τα ειδικά χαρακτηριστικά της ένδικης διαδικασίας που λαμβάνει χώρα δυνάμει του εθνικού δικαίου μεταξύ ενός καταναλωτή και ενός επαγγελματία δεν μπορούν να αποτελούν στοιχείο δυνάμενο να θίξει την έννομη προστασία της οποίας πρέπει να απολαύει ο καταναλωτής δυνάμει των διατάξεων της οδηγίας 93/13[29].

65. Καίτοι το Δικαστήριο έχει οριοθετήσει, από διάφορες απόψεις και λαμβανομένων υπόψη των επιταγών του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, τον τρόπο με τον οποίο το εθνικό δικαστήριο οφείλει να διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων τα οποία οι καταναλωτές αντλούν από την ως άνω οδηγία, εντούτοις, ελλείψει εναρμονίσεως σε επίπεδο Ένωσης, οι κανόνες που διέπουν τις διαδικασίες οι οποίες εφαρμόζονται στην εξέταση της ενδεχόμενης καταχρηστικότητας των ρητρών εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών, υπό τον όρο ότι δεν είναι δυσμενέστερες από εκείνες που ισχύουν για παρόμοιες

[25] Βλ. αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2000, Océano Grupo Editorial και Salvat Editores (C-240/98 έως C-244/98, EU:C:2000:346, σκέψη 25), και της 26ης Μαρτίου 2019, Abanca Corporación Bancaria και Bankia (C-70/17 και C-179/17, EU:C:2019:250, σκέψη 49).

[26] Βλ. αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, σκέψη 48), και της 11ης Μαρτίου 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, σκέψη 25).

[27] Βλ. αποφάσεις της 4ης Ιουνίου 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, σκέψεις 31 και 32), και της 4ης Ιουνίου 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, σκέψη 37).

[28] Βλ. απόφαση της 3ης Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, σκέψη 44).

[29] Βλ. απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Radlinger και Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, σκέψη 50).

καταστάσεις υπαγόμενες στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και ότι δεν καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στους καταναλωτές από το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) [30].

66. Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι κάθε περίπτωση στην οποία ανακύπτει το ζήτημα αν εθνική δικονομική διάταξη καθιστά αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένης υπόψη της θέσεως της διατάξεως αυτής στην όλη διαδικασία, της εξελίξεως της διαδικασίας και των ιδιαιτεροτήτων της, σε συνδυασμό, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, με τις αρχές που αποτελούν τη βάση του εθνικού δικαιοδοτικού συστήματος, όπως η προστασία των δικαιωμάτων άμυνας, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η εύρυθμη διεξαγωγή της διαδικασίας [31]. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η ανάγκη τηρήσεως της αρχής της αποτελεσματικότητας δεν μπορεί να βαίνει μέχρι του σημείου πλήρους επανορθώσεως των συνεπειών από την πλήρη αδράνεια του οικείου καταναλωτή [32].

67. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων που παρέχονται στους καταναλωτές από την οδηγία 93/13 κατοχυρώνεται μόνον εφόσον το εθνικό δικονομικό σύστημα παρέχει στο δικαστήριο τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει, στο πλαίσιο της διαδικασίας εκδόσεως διαταγής πληρωμής ή της διαδικασίας εκτελέσεως της διαταγής πληρωμής, αυτεπάγγελτο έλεγχο του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών της οικείας συμβάσεως [33]. Επομένως, σε περίπτωση που ο εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου αυτεπάγγελτος έλεγχος της ενδεχόμενης καταχρηστικότητας των συμβατικών ρητρών δεν προβλέπεται στο στάδιο εκτελέσεως της διαταγής πληρωμής, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η εθνική νομοθεσία μπορεί να θίξει την αποτελεσματικότητα της προστασίας την οποία επιδιώκει η οδηγία 93/13, όταν δεν προβλέπεται τέτοιος έλεγχος στο στάδιο της εκδόσεως της διαταγής ή, σε περίπτωση που τέτοιος έλεγχος προβλέπεται αποκλειστικώς στο στάδιο της ανακοπής κατά της ήδη εκδοθείσας διαταγής, όταν συντρέχει μη αμελητέος κίνδυνος να μην ασκήσει ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής την απαιτούμενη ανακοπή [34]. Συνεπώς, η οδηγία 93/13 αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιτρέπει να εκδοθεί διαταγή πληρωμής χωρίς να έχει εξασφαλιστεί στον καταναλωτή, σε κάποιο τουλάχιστον στάδιο της διαδικασίας, ότι ο δικαστής θα ελέγξει ότι δεν υπάρχει καταχρηστική ρήτρα στη σχετική σύμβαση [35].

68. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι η προστασία του καταναλωτή δεν είναι απόλυτη και ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να μην εφαρμόζουν τους εσωτερικούς δικονομικούς κανόνες οι οποίοι, μεταξύ άλλων, περιβάλλουν μια απόφαση με ισχύ δεδικασμένου, ακόμη και αν έτσι θα μπορούσε να θεραπευθεί η παράβαση διατάξεως περιλαμβανόμενης στην οδηγία 93/13, ανεξαρτήτως της φύσεώς της [36]. Πράγματι, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει τη σπουδαιότητα την οποία έχει η αρχή του δεδικασμένου τόσο στην έννομη τάξη της Ένωσης όσο και στις εθνικές έννομες τάξεις και έχει διευκρινίσει ότι, προς διασφάλιση τόσο της σταθερότητας του δικαίου και των εννόμων σχέσεων όσο και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, επιβάλλεται να μην μπορεί να τεθεί ζήτημα κύρους των δικαστικών αποφάσεων οι οποίες έχουν καταστεί αμετάκλητες μετά την εξάντληση των διαθέσιμων ενδίκων μέσων ή μετά

30 Βλ. απόφαση της 26ης Ιουνίου 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, σκέψεις 45 και 46).

31 Βλ. απόφαση της 22ας Απριλίου 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, σκέψη 53).

32 Βλ. απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, σκέψη 62).

33 Βλ. απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, σκέψη 44).

34 Βλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Danko και Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, σκέψη 46 και σημείο 2 του διατακτικού).

35 Βλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Danko και Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, σκέψη 49).

36 Βλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo κ.λπ. (C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψη 68).

την εκπνοή των προθεσμιών που τάσσονται για την άσκηση των ως άνω ενδίκων μέσων [37]. Ομοίως, για λόγους ασφάλειας δικαίου, ο καθορισμός εύλογων αποκλειστικών προθεσμιών για την άσκηση ενδίκου βοηθήματος είναι σύμφωνος με το δίκαιο της Ένωσης [38]. Ωστόσο, η εθνική νομοθεσία δεν πρέπει να θίγει την ουσία του δικαιώματος που αντλούν οι καταναλωτές από το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ήτοι του δικαιώματος να μη δεσμεύονται από καταχρηστικές ρήτρες [39].

69. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2009, Asturcom Telecomunicaciones [40], το Δικαστήριο έκρινε, ιδίως, ότι εθνικοί κανόνες οι οποίοι επιβάλλουν προθεσμία δύο μηνών με την εκπνοή της οποίας, όταν δεν ασκηθεί αγωγή προς ακύρωση της διαιτητικής αποφάσεως, η απόφαση αυτή καθίσταται απρόσβλητη και αποκτά με τον τρόπο αυτόν ισχύ δεδικασμένου, είναι σύμφωνοι με την αρχή της αποτελεσματικότητας, σημειώνοντας ότι η αρχή αυτή δεν μπορεί να βαίνει μέχρι του σημείου να απαιτείται να επανορθωθούν καθ' ολοκληρίαν οι συνέπειες από την πλήρη αδράνεια καταναλωτή ο οποίος δεν άσκησε κανένα ένδικο βοήθημα προς διασφάλιση των δικαιωμάτων του.

70. Αντιθέτως, στην απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2016, Finanmadrid EFC [41], το Δικαστήριο έκρινε ότι εθνική νομοθεσία η οποία προέβλεπε την εφαρμογή της αρχής του δεδικασμένου στο πλαίσιο διαδικασίας εκδόσεως διαταγής πληρωμής ήταν αντίθετη προς την αρχή της αποτελεσματικότητας, δεδομένου ότι η απόφαση της αρχής με την οποία περατώθηκε η διαδικασία εκδόσεως διαταγής πληρωμής είχε αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, γεγονός το οποίο καθιστούσε αδύνατο τον έλεγχο των καταχρηστικών ρητρών κατά το στάδιο της εκτελέσεως απλώς και μόνο διότι ο καταναλωτής δεν είχε ασκήσει ανακοπή εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας και υπήρχε σημαντικός κίνδυνος να μην το πράξει.

71. Θα πρέπει επίσης να καταστεί σαφές ότι στην απόφαση Banco Primus [42], η οποία αφορούσε διαδικασία ανακοπής ασκηθείσας από καταναλωτή κατά της αναγκαστικής εκτελέσεως επί ενυπόθηκων ακινήτων, το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 93/13 δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που απαγορεύει στο δικαστήριο να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών εφόσον έχει ήδη κριθεί η νομιμότητα, βάσει της ως άνω οδηγίας, όλων των ρητρών της συμβάσεως, με απόφαση έχουσα ισχύ δεδικασμένου. Ωστόσο, κατά το Δικαστήριο, σε περίπτωση υπάρξεως μίας ή περισσοτέρων συμβατικών ρητρών των οποίων ο ενδεχόμενος καταχρηστικός χαρακτήρας δεν εξετάσθηκε στο πλαίσιο προηγούμενου δικαστικού ελέγχου της συμβάσεως περατωθέντος με απόφαση έχουσα ισχύ δεδικασμένου, η οδηγία 93/13 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο εθνικός δικαστής, ενώπιον του οποίου ο καταναλωτής έχει ασκήσει νομοτύπως ανακοπή, οφείλει να εκτιμήσει, κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων ή αυτεπαγγέλτως εφόσον έχει στη διάθεσή του τα απαραίτητα προς τούτο νομικά και πραγματικά στοιχεία, τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών αυτών. Χωρίς έναν τέτοιον έλεγχο, η προστασία του καταναλωτή δυνάμει της εν λόγω οδηγίας θα ήταν ελλιπής και ανεπαρκής.

72. Συνεπώς, από την προεκτεθείσα νομολογία συνάγεται ότι η οδηγία 93/13 δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να καθιερώσουν συγκεκριμένο σύστημα δικαστικού ελέγχου των καταχρηστικών ρητρών, υπό την προϋπόθεση ότι συμμορφώνονται προς τις υποχρεώσεις που

37 Βλ. απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, σκέψη 46).

38 Βλ. απόφαση της 22ας Απριλίου 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, σκέψη 57).

39 Βλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo κ.λπ. (C-154/15, C-307/15 και C-308/15, EU:C:2016:980, σκέψη 71).

40 C-40/08 (EU:C:2009:615, σκέψεις 34 έως 48).

41 C-49/14 (EU:C:2016:98, σκέψεις 45 έως 55).

42 Βλ. απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, σκέψεις 49 έως 54).

υπέχουν δυνάμει του δικαίου της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, και, συνεπώς, διασφαλίζουν τον εκ μέρους του εθνικού δικαστή έλεγχο της ενδεχόμενης καταχρηστικότητας των ρητρών, ανεξαρτήτως της διαδικασίας. Πρέπει να διενεργείται αυτεπάγγελτος έλεγχος είτε από το πρώτο είτε από το δεύτερο επιλαμβανόμενο δικαστήριο, ανεξαρτήτως του αν αυτό καλείται να αποφανθεί επί της εκτελέσεως ή επί της ουσίας, ο έλεγχος δε αυτός μπορεί να ζητηθεί από τον ίδιο τον καταναλωτή, εκτός αν υπάρχει σημαντικός κίνδυνος μη χρήσεως της συγκεκριμένης δικονομικής δυνατότητας από τον καταναλωτή, με αποτέλεσμα να αποκλειστεί εντελώς η δυνατότητα δικαστικού ελέγχου των καταχρηστικών ρητρών δυνάμει της οδηγίας 93/13.

73. Επιπλέον, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μολονότι η προστασία του καταναλωτή δεν είναι απόλυτη, απόλυτη δεν είναι ούτε και η αρχή του δεδικασμένου. Όπως καταδεικνύεται από τις αποφάσεις που παρατίθενται στα σημεία 69 έως 71 των παρουσών προτάσεων, το Δικαστήριο υιοθετεί μια εξισορροπημένη προσέγγιση όσον αφορά την αλληλεπίδραση μεταξύ των εθνικών κανόνων εφαρμογής του δεδικασμένου και των απαιτήσεων της οδηγίας 93/13, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι οι κανόνες αυτοί δεν υπονομεύουν το σύστημα προστασίας του καταναλωτή που εγκαθιδρύει η οικεία οδηγία. Ειδικότερα, καίτοι η απόφαση Banco Primus δεν αφορά ευθέως την αρχή του έμμεσου δεδικασμένου, η έμφαση που αποδίδει το Δικαστήριο στην ανάγκη υπάρξεως οριστικής εκτιμήσεως του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών με απόφαση έχουσα ισχύ δεδικασμένου συνηγορεί υπέρ της απόψεως ότι εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη εν προκειμένω είναι αντίθετη προς την οδηγία 93/13. Θα επανέλθω στην ως άνω απόφαση σε επόμενο σημείο της αναλύσεώς μου (βλ. σημείο 81 των παρουσών προτάσεων).

74. Οι περιστάσεις των υπό κρίση υποθέσεων επιβάλλεται να εξετασθούν υπό το πρίσμα αυτών ακριβώς των αρχών που έχουν διαμορφωθεί στη νομολογία του Δικαστηρίου.

Δ. Εφαρμογή των αρχών που έχουν διαμορφωθεί στη νομολογία του Δικαστηρίου στις περιστάσεις των υπό κρίση υποθέσεων

75. Θα πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από τα σημεία 42 και 44 των παρουσών προτάσεων, στις υπό κρίση υποθέσεις η επίμαχη εθνική ρύθμιση προβλέπει ότι, στη διαδικασία εκτελέσεως διαταγής πληρωμής μη δυνάμενης να προσβληθεί και, συνεπώς, έχουσας ισχύ δεδικασμένου, το δικαστήριο εκτελέσεως δεν επιτρέπεται να ελέγξει την ουσία της διαταγής πληρωμής ούτε να εξετάσει, είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως του καταναλωτή, τον ενδεχόμενο καταχρηστικό χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών λόγω του έμμεσου δεδικασμένου που έχει αποκτήσει η διαταγή αυτή.

76. Επιβάλλεται να σημειωθεί εκ προοιμίου ότι, σε αντίθεση προς την επιχειρηματολογία της Επιτροπής κατά την οποία οι υπό κρίση υποθέσεις αφορούν την απώλεια του δικαιώματος για την άσκηση ένδικου βοηθήματος ή μέσου και όχι την αρχή του δεδικασμένου, από τις προδικαστικές παραπομπές καθίσταται προφανές ότι το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι οι διαταγές πληρωμής που αποτελούν το αντικείμενο της διαδικασίας εκτελέσεως έχουν αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου. Κατά πάγια νομολογία, η ερμηνεία και η εφαρμογή του εθνικού δικαίου εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή [43].

[43] Βλ. απόφαση της 9ης Ιουλίου 2020, Raiffeisen Bank και BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 και C-699/18, EU:C:2020:537, σκέψη 46).

77. Επιπλέον, στις υπό κρίση υποθέσεις δεν φαίνεται να υπάρχουν ενδείξεις ικανές να εγείρουν αμφιβολίες όσον αφορά την αρχή της ισοδυναμίας. Κατά τα φαινόμενα, όπως επισημαίνει η Ιταλική Κυβέρνηση, το εθνικό δίκαιο δεν επιτρέπει στο δικαστήριο εκτελέσεως να εξετάσει μια διαταγή πληρωμής που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου ακόμη και αν η εξέταση αυτή αφορά την πιθανή παράβαση εγχώριων κανόνων δημοσίας τάξεως (βλ. σημείο 38 των παρουσών προτάσεων).

78. Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι, σε αντίθεση προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, η Ιταλική Κυβέρνηση απορρίπτει, στην υπόθεση C-693/19, τη δυνατότητα ερμηνείας της εθνικής νομοθεσίας κατά τρόπο σύμφωνο με την οδηγία 93/13, υπό την έννοια ότι το δικαστήριο εκτελέσεως μπορεί να εξετάσει τον καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών που αφορούν τους υπερβολικούς τόκους υπερημερίας (βλ. σημεία 38 και 40 των παρουσών προτάσεων). Συνεπώς, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να επαληθεύσει το ζήτημα αυτό υπό το πρίσμα της απαιτήσεως που επιβάλλει η νομολογία του Δικαστηρίου να ερμηνεύεται το εθνικό δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης [44].

79. Όσον αφορά τον πυρήνα της αναλύσεως, φρονώ ότι συντρέχουν σοβαρές ενδείξεις για να γίνει δεκτό ότι, με βάση τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, αντιτίθενται στην επίμαχη εθνική νομοθεσία.

80. Συναφώς, φρονώ ότι ο έλεγχος του ενδεχόμενου καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικών ρητρών δυνάμει της οδηγίας 93/13 πρέπει να αποτελεί αντικείμενο ρητής και επαρκώς αιτιολογημένης εκτιμήσεως εκ μέρους του εθνικού δικαστή. Όπως καταδεικνύουν οι περιστάσεις των υπό κρίση υποθέσεων, η επίμαχη εθνική νομοθεσία είχε ως αποτέλεσμα να θεωρηθεί ότι το ζήτημα της καταχρηστικότητας των συμβατικών ρητρών έχει κριθεί επί της ουσίας, παρότι ουδέποτε εξετάσθηκε από τον εθνικό δικαστή. Κατά τη γνώμη μου, όπως επισήμανε η Επιτροπή, εφόσον ο έλεγχος του καταχρηστικού χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών δεν αιτιολογείται στην απόφαση που περιέχει τη διαταγή πληρωμής, ο καταναλωτής δεν είναι σε θέση να κατανοήσει ή να αναλύσει τους λόγους που οδήγησαν στην έκδοση της εν λόγω αποφάσεως ή, κατά περίπτωση, να στραφεί αποτελεσματικά κατά της εκτελέσεως. Ούτε όμως και το εθνικό δικαστήριο που θα επιληφθεί ενδεχόμενης εφέσεως θα έχει τη δυνατότητα να αποφανθεί επί του συγκεκριμένου ζητήματος. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει καταστήσει σαφές ότι, όταν δεν ασκείται αποτελεσματικός έλεγχος του ενδεχόμενου καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών της οικείας συμβάσεως, δεν μπορεί να διασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων που παρέχει η οδηγία 93/13 [45].

81. Υπέρ αυτής της προσεγγίσεως συνηγορεί έτι περαιτέρω η απόφαση Banco Primus [46]. Όπως μνημονεύεται στο σημείο 71 των παρουσών προτάσεων, το Δικαστήριο έκρινε ασύμβατη με την οδηγία 93/13 εθνική ρύθμιση η οποία επεκτείνει τα αποτελέσματα του δεδικασμένου σε ρήτρες επί των οποίων δεν είχε αποφανθεί τελεσιδίκως ο εθνικός δικαστής. Συνεπώς, το Δικαστήριο εκκινεί από την παραδοχή ότι, εφόσον ο εθνικός δικαστής δεν εξέτασε τον καταχρηστικό χαρακτήρα των επίμαχων συμβατικών ρητρών, δύσκολα μπορεί να γίνει δεκτό ότι έχει θιγεί η αρχή του δεδικασμένου [47].

[44] Βλ. απόφαση της 4ης Ιουνίου 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, σκέψεις 49 έως 51).

[45] Βλ. απόφαση της 4ης Ιουνίου 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, σκέψη 35).

[46] Βλ. απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017 (C-421/14, EU:C:2017:60, σκέψεις 49 έως 54).

[47] Βλ., συναφώς, García-Valdecasas Dorrego, M.J., «Dialogue between the Spanish courts and the European Court of Justice regarding the judicial protection of consumers under Directive 93/13/EEC», *Association of Property and Business Registrars of Spain*, 2018, σ. 98 έως 99.

82. Η προσέγγιση αυτή συνάδει επίσης με τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 93/13, όπως αυτοί έχουν ερμηνευθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως αναφέρεται στο σημείο 63 των παρουσών προτάσεων, η υποχρέωση του εθνικού δικαστή να προβεί σε αυτεπάγγελτο έλεγχο δικαιολογείται από τη φύση και τη σπουδαιότητα του δημοσίου συμφέροντος επί του οποίου εδράζεται η προστασία που παρέχει η οδηγία 93/13 στους καταναλωτές. Κατά συνέπεια, το αρμόδιο για την εκτέλεση δικαστήριο οφείλει να διασφαλίσει την αποτελεσματικότητα της προστασίας αυτής όταν ο εν λόγω έλεγχος δεν πραγματοποιήθηκε σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας. Ειδάλλως, υποχρέωση που υπέχει ο εθνικός δικαστής από την οδηγία 93/13 ενδέχεται να καταστεί άνευ περιεχομένου.

83. Τούτο καταδεικνύεται από τις περιστάσεις των υπό κρίση υποθέσεων, στις οποίες φαίνεται ότι δεν διενεργήθηκε αυτεπάγγελτος έλεγχος των καταχρηστικών ρητρών από τα εθνικά δικαστήρια που εξέδωσαν τις διαταγές πληρωμής. Είναι αληθές, όπως επισήμανε η Γερμανική Κυβέρνηση, ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου όπως αυτή παρατίθεται στο σημείο 67 των παρουσών προτάσεων, το να αποφασίζουν αν ο έλεγχος αυτός πρέπει να πραγματοποιείται κατά το στάδιο της εκδόσεως της διαταγής πληρωμής ή κατά το στάδιο της εκτελέσεως της διαταγής εμπίπτει στις αρμοδιότητες των κρατών μελών και ότι η οδηγία 93/13 δεν επιβάλλει τη διενέργειά του και στα δύο ως άνω στάδια. Εντούτοις, ο σχετικός έλεγχος πρέπει να πραγματοποιείται είτε στο ένα είτε στο άλλο στάδιο. Επομένως, η απαγόρευση στο δικαστήριο εκτελέσεως να διενεργήσει, για πρώτη φορά, έλεγχο των καταχρηστικών ρητρών απλώς και μόνο λόγω του έμμεσου δεδικασμένου που περιβάλλει τη διαταγή πληρωμής καθιστά αδύνατη την εκτίμηση του ενδεχόμενου καταχρηστικού χαρακτήρα καθ' οιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας.

84. Πρέπει να προστεθεί ότι η προσέγγιση αυτή φαίνεται να ευθυγραμμίζεται με τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την εθνική νομοθεσία που εφαρμόζει την αρχή του δεδικασμένου εκτός του πλαισίου της οδηγίας 93/13. Με ορισμένες αποφάσεις [48], το Δικαστήριο δεν δέχθηκε να παρέχεται υπερβολική προστασία στις τελεσίδικες αποφάσεις μέσω της αρχής του δεδικασμένου, κατά τρόπο ώστε να παρακωλύεται σημαντικά η αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης [49]. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι στην απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2018, Klohn [50], το Δικαστήριο επισήμανε ότι το δεδικασμένο εκτείνεται μόνο στις νομικές αξιώσεις τις οποίες έχει κρίνει το δικαστήριο και, συνεπώς, δεν αποκλείει τη δυνατότητα άλλου δικαστηρίου να αποφανθεί, στο πλαίσιο μεταγενέστερης διαφοράς, επί νομικών ζητημάτων που δεν καλύπτονται από το δεδικασμένο της αποφάσεως αυτής. Ομοίως, στη νομολογία του σχετικά με την εφαρμογή της αρχής του δεδικασμένου στο δίκαιο της Ένωσης, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι το δεδικασμένο καλύπτει μόνον τα πραγματικά ή νομικά ζητήματα τα οποία επιλύθηκαν πράγματι ή κατ' αναγκαία συναγωγή με την επίμαχη δικαστική απόφαση [51].

85. Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η επίμαχη εθνική ρύθμιση αντιβαίνει στην αρχή της αποτελεσματικότητας δεδομένου ότι καθιστά αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή τη διασφάλιση της προστασίας που παρέχει στους καταναλωτές η οδηγία 93/13.

[48] Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, σκέψεις 29 έως 32), της 2ας Απριλίου 2020, CRPNPAC και Vueling Airlines (C-370/17 και C-37/18, EU:C:2020:260, σκέψεις 94 έως 96), και της 16ης Ιουλίου 2020, UR (Υπαγωγή των δικηγόρων στον ΦΠΑ) (C-424/19, EU:C:2020:581, σκέψεις 31 έως 34).

[49] Βλ., συναφώς, Turmo, A., «National *Res Judicata* in the European Union: Revisiting the Tension Between the Temptation of Effectiveness and the Acknowledgement of Domestic Procedural Law», *Common Market Law Review*, τεύχος 58, 2021, σ. 361 έως 390, ιδίως σ. 375.

[50] C-167/17 (EU:C:2018:833, σκέψη 69).

[51] Βλ. αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 2010, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου (C-526/08, EU:C:2010:379, σκέψη 27), και της 31ης Ιανουαρίου 2019, Islamic Republic of Iran Shipping Lines κ.λπ. κατά Συμβουλίου (C-225/17 P, EU:C:2019:82, σκέψη 47).

86. Ως εκ τούτου, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, αντιτίθενται σε εθνική νομοθετική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.

VII. Πρόταση

87. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω παρατηρήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στα προδικαστικά ερωτήματα που του υπέβαλε το Tribunale di Milano (πρωτοδικείο Μιλάνου, Ιταλία):

Τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, έχουν την έννοια, υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθετική ρύθμιση η οποία δεν επιτρέπει στο αρμόδιο για την εκτέλεση δικαστήριο να εξετάσει, είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως διαδίκου, τον καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών της συμβάσεως στην οποία στηρίζεται η διαταγή πληρωμής που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, όταν οι ρήτρες αυτές δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο ρητής και επαρκώς αιτιολογημένης εκτιμήσεως υπό το πρίσμα της εν λόγω οδηγίας.